

Asia: VN/34790/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin hiilirajamekanismiasetuksen toimeenpanosta ja Tullin hallinnosta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien asiaa VN/34790/2022 Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin hiilirajamekanismiasetuksen toimeenpanosta ja Tullin hallinnosta annetun lain muuttamiseksi. EU:n hiilirajamekanismiasetuksen täytäntöönpano edellyttää, että kansallisessa lainsäädännössä säädetään toimivaltaisesta viranomaisesta, viranomaisen toimivaltuuksista sekä toimijoihin kohdistettavista seuraamuksista. Ehdotetussa laissa säädettäisiin Tullin tehtäväksi hiilirajamekanismin toimivaltaisen viranomaisen tehtävät sekä hiilirajamekanismin kohteena olevien tuotteiden tuojiin kohdistettavista seuraamuksista. Esitys on kattava ja huolellisesti laadittu.

Keskeiset huomiot:

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että EU:n hiilirajamekanismi on yhteensopiva WTO:n sääntöjen kanssa ja että se ei aiheuta kohtuutonta rasitetta yrittäjille ja pienten yritysten toiminnalle. Hiilirajamekanismi on uusi ja monimutkainen instrumentti, jonka kaikkia vaikutuksia on haastavaa arvioida etukäteen. Siksi on välttämätöntä jatkuvasti seurata asetuksen ja sen toimeenpanon toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta ja tehdä tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

Hiilirajamekanismiasetuksen soveltamisalan rajaus tietyille hiilivuodolle alttiille tuotteille ja sektoreille on kannatettavaa. Soveltamisalaa tulisi tarkastella säännöllisesti ja toimijat tulee pitää ajan tasalla tarkasteluista sekä mahdollisista suunnitteilla olevista muutoksista.

Hiilirajamekanismin ensimmäisen vaiheen täytäntöönpano edellyttää selkeitä ja yksinkertaisia säännöksiä sekä riittävää ohjeistusta ja neuvontaa maahantuojille. Näihin seikkoihin on panostettu kiitettävästi jo asetuksen kansallisen toimeenpanon valmisteluvaiheessa; on erittäin positiivista, että oleellisia sidosryhmiä on osallistettu valmisteluun. Neuvontaa ja ohjeistusta aiotaan tarjota Tullin toimesta ja sen pohjaksi on kerätty palautetta muun muassa elinkeinoelämän edustajilta.

Tullin rooli toimivaltaisena viranomaisena on keskeinen, ja sen resurssit ja valmiudet asetuksen toimeenpanoon on varmistettava. Lisäksi CBAM-ilmoitusten tietoja tarkistavat akkreditoidut todentajat tulevat olemaan keskeinen osa mekanismin toimivuutta ja uskottavuutta, mikä tulee huomioida myös kansallisessa toimeenpanossa.

Hiilirajamekanismin raportointivelvoitteet eivät saa kohtuuttomasti lisätä byrokratiaa tai kustannuksia pienille toimijoille. Raportointivelvoitteiden täyttämisen rajalliset resurssit ja ajanpuute tuovat usein pienille yrityksille lisähaasteita. Raportointiin tarvittavien tietojen hankkiminen tuotteen tuottajalta voi olla haastavaa tai joissakin tapauksissa mahdotonta. Siksi on tärkeää, että kansallisesta toimeenpanosta tehdään mahdollisimman joustavaa asetuksen sallimissa rajoissa. Maahantuojilla tulisi esimerkiksi tarvittaessa olla mahdollisuus käyttää vaihtoehtoisia menetelmiä päästöjen määrittämiseksi tuottajalta hankittujen tietojen sijaan.

Suomen Yrittäjät korostaa, että hiilirajamekanismin toinen vaihe, jossa maahantuojat joutuvat ostamaan CBAM-todistuksia, voi merkittävästi heikentää yksityisyritysten ja pienten yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta. Luonnoksen kohdassa 4.2 Pääasialliset vaikutukset tulisi olla nykyistä kattavampi arvio asetuksen ja sen kansallisen toimeenpanon vaikutuksista eri kokoisille yrityksille. CBAM-maksujen määriin voivat vaikuttaa muun muassa EU:n ulkopuolella maksetut päästömaksut ja päästöjen raportointi kolmansissa maissa, jotka ovat maahantuojan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Erityisesti pienten yritysten rajalliset resurssit on huomioitava hiilirajamekanismin käyttöönotossa, jotta epäoikeudenmukaisilta tilanteilta ja epäsopuisuudelta välttyttäisiin.

Tärkeää on, että virhemaksukäytäntö on oikeasuhtainen. Esitetty virhemaksun suuruus olisi 50 – 10 000 euroa ja suuruus perustuisi kokonaisharkintaan. Kokonaisharkinnassa huomioitaisiin menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja menettelyllä tavoiteltu taloudellinen hyöty sekä tekijän taloudellinen asema. Tullilla on tässä merkittävä vastuu ja Tullin kokonaisharkinnalla keskeinen rooli. Virhemaksujen on oltava oikeudenmukaisia ja kannustavia. Jo pelkkä uhka suurista huolimattomuuden tai tietämättömyyden takia määrättävistä virhemaksuista voi johtaa pienten yritysten vetäytymiseen markkinasta, mikä heikentäisi kilpailua mekanismin soveltamisalan alaisilla sektoreilla.

Esityksessä olisi perusteltua täsmentää, miten käsitteitä ”vakiintunut maahantuoja tai ”taloudellinen asema” tulee tulkita. Lakiesityksessä tulisi määritellä selkeästi ja yksiselitteisesti tuotteiden tuojan taloudellisen aseman kohdalla käytettävät vertailukohtat Luonnoksessa todetaan edelleen:

”Arvioinnissa olisi otettava huomioon menettelyllä tavoiteltu hyöty, joka perustuisi hallinnollisen taakan välttämiseen raporttoimatta jättämisen yhteydessä. Tällä tarkoitettaneen, että hallinnollisen taakan välttämisestä koitunutta hyötyä kyetään mittaamaan jollain tavoin, joten esitystä olisi jatkovalmistelussa perusteltua täsmentää myös tältä osin.

Virhemaksua koskevan 4 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin olisi myös suotavaa sisällyttää mahdollisuuksien mukaan myös joitakin käytännönläheisiä esimerkkejä virhemaksun suuruuden määräytymisestä. Kun otetaan huomioon, että virhemaksun ehdotettu vaihteluväli on huomattavan suuri, 50 – 10 000 euroa, ja että kyse on uudesta sääntelystä, olisi perustellumpaa, että lainsäätäjä linjaisi karkealla tasolla hallinnollisen sanktion euromääräisestä suuruudesta kuin että virhemaksun määrääminen vaihteluvälin puitteissa säännöksen muiden soveltamisedellytysten täytyessä jäisi lakia soveltavan viranomaisen tulkintakäytännön varaan.

Lisäksi on huolehdittava, että samasta rikkomuksesta määrätään yhdenmukaiset virhemaksut kaikissa jäsenmaissa. Tämä edellyttää yhteisiä ja läpinäkyviä kriteereitä virhemaksujen määrittelylle koko EU:n alueella.

Virhemaksun määräytymisen kriteerejä olisi perusteltua jatkovalmistelussa täydentää myös muutoin. Luonnoksen mukaan moitittavuuteen vaikuttaisi esimerkiksi missä määrin hiilirajamekanismin alaista tavaraa tuovan tahon olisi tullut olla tietoinen raportointivelvoitteesta, missä määrin taho on pyrkinyt hankkimaan raportointiin tarvittavia tietoja sekä missä määrin taho on ollut kyvykäs raportoimaan vaaditut tiedot. Jatkovalmistelussa luonnosta tulisi täydentää esimerkiksi maininnalla siitä, millaista näyttöä pyrkimyksestä raportoitavien tietojen hankkimiseen tulee esittää.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi myös tarkastella, vastaako esityksen 4 §:n sanamuoto virhemaksun määräämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 26 artiklan sanamuotoa.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Roope Ohlsbom

ekonomisti

Ohlsbom Roope
Suomen Yrittäjät